

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

XXXVI

Уређивачки одбор

*др Даринка Гортан-Премж, др Ирена Грицкат, др Милка Ивић, др Павле Ивић,
др Радослав Катичић, Блаже Конески, др Тине Логар, др Александар
Младеновић, др Асим Пецо, др Митар Пешикан, др Живојин Станојчић*

Главни уредник

МИЛКА ИВИЋ

БЕОГРАД
1980

Bibliographie von Arbeiten zur linguistischen Beschreibung der serbokroatischen Gegenwartssprache [Bibliografija lingvističkih radova o savremenom srpskohrvatskom jeziku], Projektgrupe deutsch-serbokroatische kontrastive Grammatik, Institut für deutsche Sprache, Mannheim 1979, str. I + VIII + [6] + 1—177 + [3] + 1 + 48 + [2] + 1—8.

U Manhajmu (Zapadna Nemačka), u Institutu za nemački jezik pojavila se lani (u skromnoj ali vrlo praktičnoj „ofset“ tehnici) jedna bibliografija relativno širokog opsega istraživanja — o srpskohrvatskom jeziku. Izrađena je i namenjena za internu upotrebu saradnika na projektu nemačko-srpskohrvatske kontrastivne gramatike. Njenom pojavom možemo biti, prvo, zadovoljni — jer smo dobili prvu sintetičnu bibliografiju lingvističkih radova o savremenom srpskohrvatskom jeziku, i, drugo, dvojako nezadovoljni — (a) zato što je bibliografija u dobroj meri nepotpuna i ne može se reći da dostojno reprezentuje sve najbolje i najpotpunije radove o srpskohrvatskom jeziku, i (b) što nas je njena pojava neugodno podsetila da nemamo kod nas priručno urađenu jedinstvenu (makar i hronološki ograničenu) bibliografiju srpskohrvatskog jezika, što ponekad, kao u ovom slučaju, može da navede na pogrešan zaključak o stvarnom obimu ispitivosti srpskohrvatskog jezika.¹

Ukazaćemo na neke osnovne odlike ove bibliografije, i neke, po našem mišljenju, krupnije propuste, koji se u sledećem, najavljenom izdanju, mogu bez teškoća otkloniti. Naziv knjige i predgovor, naslovljen kao *Ein Wort an den Benutzer* [Uvodna reč korisniku] dati su naporedo na nemačkom i

¹ Ne može se, međutim, reći da je bibliografska praksa kod nas nerazvijena. Pre svega, ističe se po potpunosti i načinu prezentiranja (sadržajno izdiferencirana) *Bibliografija rasprava i dela iz slovenske i indoevropske opšte lingvistike i filologije izašlih u Jugoslaviji* koja po godinama prati svaku knjigu Južnoslovenskog filologa i ima rubriku *srpskohrvatski jezik*. Osim toga, *Priloge bibliografiji jugoslovenske lingvistike na strani* daje (istina ponekad sa zastojem) novosadski Zbornik za filologiju i lingvistiku (autori Jovan Kašić i Kenneth Neylor). Rubriku Bibliografija ima i zagrebačka *Suvremena lingvistika* koja uglavnom samo reprezentativno (i nepotpuno) prati izašle časopise i zbornike, dela po sadržaju: *Opća lingvistika, Kontrastivna lingvistika, Slavistika, Hrvatski ili srpski jezik*. Postoje zatim precizno i pouzdano urađene bibliografije radova Đure Daničića, Aleksadra Belića, Milivoja Pavlovića, Mihaila Stevanovića, Berislava Nikolića, Ljudevita Jonkea, i još nekih drugih autora, kao i popisi rasprava i članaka objavljenih u Južnoslovenskom filologu i Našem jeziku (Naš jezik XX, sv. 1—5, Beograd 1973) i zagrebačkom Jeziku (Bibliografija Jezika, Zagreb 1974).

srpskohrvatskom. Bibliografski deo grupisan je u tri celine: I. *Radovi o fonetici i fonematici, grafemici, morfologiji, tvorbi reči i sintaksi savremenog srpskohrvatskog jezika* (1528 bibl. jed.), II. *Sinhronotipološko-, i istori[j]sko-uporedni radovi koji se tiču srpskohrvatskog jezika* (386 bibl. jed.) i III. *Leksički radovi o srpskohrvatskom jeziku* (bez rečnika) (67 bibl. jed.). Cilj bibliografije je bio da se njome olakša rad saradnicima (uglavnom germanistima) koji za potrebe projekta upoređuju dva jezika nejednako istražena, uz to, sa različitim gramatičkim tradicijama, i isto tako, često različitim teorijskim pristupima problemima istovetnim za oba jezika.

Skrećemo pažnju na jednu opasku priređivača: „Za razliku od nemačkog, u srpskohrvatskom jeziku ima malo monografija o pojedinim važnim oblastima gramatike, koje pokazuju istraživački domet i obradu po jednoj određenoj teoriji. Za mnoge oblasti ne raspoložemo čak ni predradovima, pregledom razasute literature a kamoli sveobuhvatnim prikazom u okviru savremenih lingvističkih teorija.“ U vezi sa ovim stoji činjenica da zaista ima vrlo malo monografija koje bi mogle u potpunosti da zadovolje sve veće potrebe današnje jezičke nauke. No ipak bi ovako iznet sud bio možda blaži da su priređivači sačinili potpuniju bibliografiju. U tom smislu treba reći da se ovde javlja svega $1538 + 382 + 67 = 1991$ bibl. jed.² Ilustracije radi navešćemo da bibliografija radova Đure Daničića ima 234, Aleksandra Belića 621, Mihaila Stevanovića 288 i Berislava Nikolića 152 bibl. jed. (Naravno da veliki deo radova ovih autora ne odnosi se na savremeni srpskohrvatski (književni) jezik, te ne bi mogao ući u sintetičnu bibliografiju.) Može se još kao podatak izneti da je broj bibliografskih jedinica o srpskohrvatskom jeziku za jednu godinu u Bibliografiji Južnoslovenskog filologa obično između 200—350. I pored toga što se sve one ne odnose na savremeni jezik izneti podaci ukazuju na stvarnu brojčanu nepotpunost manhajmske bibliografije. Ukoliko bismo pomislili da je možda reč o strožijoj selekciji, u to nas razuverava činjenica da nedostaje izvestan broj upravo sintetičnih studija, monografija i knjiga koje bi bile zapravo nezaobilazne pri izradi kontrastivne gramatike i dvaju jezika, kao i pri izradi bibliografije koja pretenduje da služi za potrebe takve gramatike.

Bibliografija ovoga profila ne bi trebalo da zapostavi radove Stojana Novakovića, Ljube Stojanovića, Tome Maretića (koji je zastupljen sa svega četiri bibliografske jedinice) koji zadržavaju određeno mesto u tradicionalnoj školi naše gramatike. Nedostaje i jedan broj važnijih radova A. Belića (pored ostalih npr.: *O jezičkoj prirodi i jezičkom razvitku* I i II knjiga, koje kao lingvističko-teorijska ispitivanja predstavljaju ključ za njegova ispitivanja srpskohrvatskog jezika). Najpotpunije je zastupljen M. Stevanović (oko 95 bibl. jed.). Manje je objašnjivo zašto su samo četiri rada R. Boškovića uključena u bibliografiju. Budući da su radovi ovoga kompetentnog naučnika orijentisani na komparativističko-slavistička ispitivanja, gde se jezičke pojave prate uporedo u srpskohrvatskom i ostalim slovenskim jezicima — bilo im je svakako više mesta u II delu koji sadrži između ostalog i istorijsko-uporedne

² U stvari, nekoliko bibl. jed. manje jer za više notiranih jedinica nisu dati nikakvi podaci.

radove koji se tiču srpskohrvatskog jezika. U ovom delu bibliografije mogla je da stoji i knjiga I. Grickat, *Studije iz istorije srpskohrvatskog jezika* gde se često sa dijahronom analizom isporučuje i stanje u savremenom srpskohrvatskom.

Kad je reč o relativno mladim naučnicima, sa potvrđenim naučnim renomeom, pomenućemo da je M. Ivić potpunije zastupljena (nešto više od 50 bibl. jed.). Nedostaje, ipak, nekoliko radova koji bi koristili autorima buduće kontrastivne gramatike, tim više što su rađeni po jednoj određenoj (modernoj) lingvističkoj teoriji (npr.: *Leksema jedan i problem neodređenog člana*, ZbMSFL XIV/1, Novi Sad 1971, 103—120; *O objekatskoj dopuni glagola komunikativnih i intelektualnih radnji*, Zbornik za jezik i književnost, Titograd 1972, 27—32; *Padežna problematika u univerzitetskoj nastavi*, KnjJ XIX, 2—3, 1972, 1—5 i dr.).

Kako nismo u mogućnosti da podrobnije izložimo čega sve nema (što bi zahtevalo skoro celu novu knjigu dopuna) u nastavku ovoga kratkog prikaza citiraćemo još neke knjige, nama poznatih autora, koje svojom sadržinom zaslužuju mesto u ovoj bibliografiji, koju merimo „sa njenim ograničenim ciljem i skromnim pretencijama“: Ž. Stanojčić, *Jezik i stil Iva Andrića*, Beograd 1967; M. Ćorac, *Jezik i stil Mihaila Lalića*, Priština 1968; A. Peco — M. Pešikan, *Informator o savremenom književnom jeziku sa rečnikom*, Beograd 1967. U ovakvoj bibliografiji trebalo je da se nađe i delo L. Masinga: *Die Hauptformen des serb-chroat. Akzente*, Petrograd 1876, kojim se daje opis srpskohrvatskih akcenata. Dalje navođenje radova koji nisu ušli (svakako ne — ili ne samo — usled veće selekcije) išlo bi na štetu većeg broja mladih i najmlađih autora, manje ili više poznatih, čije radove, i pored najbolje želje, ni prostorno ne bismo mogli pomenuti. Stoga smo ovde ukazali samo na jedan broj radova poznatih jezičkih stručnjaka, ne težeći iscrpnosti, uglavnom iz beogradske lingvističke sredine. Iz razumljivih razloga ne možemo pratiti radove iz ostalih lingvističkih centara.

Primetan nedostatak ove bibliografije je netačnost podataka, duplo navođenje, navođenje pod drugim imenom, nedostatak važnih podataka (broja knjige, sveske, strane) i sl. Neke takve greške (što su više od običnih omaški) prevazilaze ogradu priređivača datu u predgovoru „bibliografija sadrži nekoliko nepotpunih podataka, nedoslednost u načinu citiranja, pogrešan redosled, pravopisne greške (naročito diakritički znaci)“. Neugodne su, recimo, greške ovakve prirode: pod brojem 1034 autor je Peskin M., namesto Pešikan M. (za knjigu *Naš književni jezik na sto godina poslije Vuka*); pod brojem 923 i 928 autor je Nikolić Berislav a treba Nikolić Miroslav; pod brojem 1085 piše Povesić S. umesto Pavešić S. Bibliografske jedinice 462 i 480 odnose se na isti članak, s tim što su podaci pod prvim brojem netačni; isti je slučaj sa bibl. jed. pod brojem 435 i 481. Pod brojevima 216 i 1145 isti članak dat je pod dva prezimena iste autorke (Cvijić-Ristić). Navedene greške nisu prepisane niti prenete iz neke naše bibliografije, nego pripadaju obrađivačima ove. Opšti je utisak da sličnih grešaka ima zapaženo veliki broj — što bibliografiju, razumljivo, čini manje pouzdanom.

Služenje ovom knjigom je otežano jer je podela sadržaja po predmetu ispitivanja vrlo široka, a ne postoji ni predmetni registar uz nju.

Međutim, nije sve loše u ovoj bibliografiji. Njene pozitivne strane ipak nadmašuju propuste. Sve manjkavosti se mogu uz neveliki napor otkloniti u sledećem (najavljenom) izdanju. Samo ispravljena i dopunjena oba bibliografija može koristiti širem krugu istraživača, i naravno — onima kojima je namenjena.

Beograd

Milica Radović-Tešić